

---

# Cynllun Ymateb i Droseddu

---

*“Ni allwn am eiliad anghofio am y rhai pwysicaf yng nghanol hyn, sef y merched a ddylai fod wedi bod yn ddiogel yn eu hysgol. Holl bwrpas pob cam sy’n cael eu cymryd gennym yw gwneud popeth posib i sicrhau na fydd neb yn dioddef yn yr un modd fyth eto a dyna ddylai fod ar frig ein hystyriaethau pob amser.”*



Rhagfyr 2024

---

# Cynnwys

---

1. Crynodeb o'r cefndir
2. Datganiad o safbwynt y Cyngor
3. Amcanion y Cynllun Ymateb hwn
4. Sut ydym yn bwriadu mynd ati i gyflawni ein amcanion?
5. Ffrydiau gwaith y Cynllun Ymateb
  - Ffrwd waith A – Cefnogi'r dioddefwyr a goroeswyr
  - Ffrwd waith B - Sicrhau fod gennym y trefniadau diogelu gorau posib
  - Ffrwd waith C – Ymchwilio, dysgu a gwella
  - Ffrwd waith Ch - Cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars
6. Perchnogaeth a threfniadau llywodraethu'r Cynllun
7. Cynllun cyfathrebu

## Crynodeb o'r cefndir

---

Cafodd Neil Foden, cyn-brifathro Ysgol Friars ym Mangor, ei arestio ar y 6ed o Fedi, 2023, yn ei weithle yn dilyn datgeliad gan un o'r dioddefwyr. Roedd yn wynebu 19 cyhuddiad, gan gynnwys 12 cyhuddiad o weithgaredd rhywiol gyda phlentyn a dau gyhuddiad o weithgaredd rhywiol gyda phlentyn tra roedd mewn sefyllfa o ymddiriedaeth. Roedd yr achos troseddol yn ymwneud â phum merch dros gyfnod o bedair blynedd.

Ym mis Mai 2024, ar ôl gwrandawriad tair wythnos yn Llys y Goron yr Wyddgrug, cafwyd y troseddwr yn euog. Ar 1 Gorffennaf, 2024, cafodd ei ddedfrydu i 17 mlynedd yn y carchar.

Yn dilyn ei euogfarn, sefydlodd Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru Adolygiad Ymarfer Plant (Child Practice Review - CPR) o dan Gadeirydd Annibynnol, Jan Pickles, i sefydlu amgylchiadau yr holl fater, canfod gwersi ac atal achosion tebyg yn y dyfodol.

Rhwng Medi 2023 a Mai 2024, roedd yr ymchwiliadau i'r honiadau yn erbyn y troseddwr yn cymryd lle. Roedd hwn yn ymchwiliad troseddol oedd yn cael ei arwain gan yr Heddlu. Gyda nifer o honiadau hanesyddol, roedd rhai o'r dioddefwyr a goroeswyr bellach yn oedolion a felly'r ymholiadau am droseddau yn cael eu cynnal gan yr Heddlu yn unig. Ar gyfer honiadau lle roedd y dioddefwyr a goroeswyr yn blant ar hyn o bryd, roedd yr ymchwiliadau yma eu cynnal yn unol a [Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2020](#). Roedd hyn yn cynnwys cyfweiliadau a cyd-ymchwiliadau rhwng Gwasanaethau Plant a'r Heddlu.

Yn unol ag ymarfer da mewn ymchwiliadau o'r fath, roedd yn allweddol nad oedd unrhyw weithredu yn ystod yr ymchwiliad troseddol allai danseilio gallu'r Heddlu i ymchwilio i drosedd. Cynhaliwyd yr ymchwiliadau yn ystod y cyfnod yn unol â [Rhan 3](#) a [Rhan 5](#) o [Weithdrefnau Diogelu Cymru 2020](#). Arweiniodd y Cyngor ar y prosesau dan [Rhan 5](#) o'r Gweithdrefnau i reoli a cymedroli gweithgareddau'r ymchwiliad. o'r Gweithdrefnau i reoli a cymedroli gweithgareddau'r ymchwiliad.

Yn dilyn yr euogfarn gan y Llys, yn Mehefin 2024, bu i Fwrdd Diogelu Gogledd Cymru ddatgan yn syth eu bod yn agor Adolygiad Ymarfer Plant. Mae [Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru](#) (BDPGC) yn gorff statudol o dan [Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014](#) a'u cyfrifoldeb yw cydgyssylltu, monitro a herio ei asiantaethau partner wrth ddiogelu plant yng Ngogledd Cymru.

Amcanion BDPGC yw:

- **AMDDIFFYFN** plant yn ei ardal sydd, neu sydd mewn perygl o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu brofi mathau eraill o niwed ar hyn o bryd, ac
- **ATAL** plant sydd, neu sydd mewn perygl o gael eu cam-drin, rhag cael eu hesgeuluso neu brofi math arall o niwed.

Mae'r BDPGC yn nodi mai ei swyddogaeth yw gwneud "Diogelu yn fusnes i bawb". Yr asiantaethau partner yw'r chwe awdurdod lleol ar draws y rhanbarth (Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam), Heddlu Gogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Ail sefydlu Cymunedol.

Penododd y Bwrdd Diogelu Rhanbarthol Gadeirydd i arwain y CPR, Jan Pickles, unigolyn profiadol iawn sydd wedi bod yn arwain adolygiadau proffil uchel o'r natur hwn ac yn arbenigo ar faterion diogelu plant ers blynyddoedd (manyllion pellach yn rhan 5 isod). Bu i Jan Pickles ymweld ag Aelodau'r Cyngor

ar 11eg o Orffennaf 2024 er mwyn amlinellu'r gwaith oedd o'i blaen a'r drefn o gyflawni'r gwaith hwnnw. Heb amheuaeth fe arweinir y CPR gan unigolyn profiadol, arbenigol ac angerddol yn y maes ac rydym fel Cyngor yn falch o hynny.

Rydym wedi elwa yn fawr o gyngor ac arweiniad Jan Pickles dros y misoedd diwethaf. Mae CPR o natur mor ddifrifol a chymhleth â hyn yn ddieithr i ran helaeth swyddogion ac Aelodau Cyngor Gwynedd ac rydym yn troedio tir newydd yn ddyddiol. Mae'r sefyllfa hon yn gwbl ddigynsail ac felly mae cael cyngor arbenigwraig gydnabyddedig wedi bod yn amhrisiadwy.

Y bwriad yn wreiddiol oedd i'r CPR anelu i ddod gasgliadau ymhen oddeutu 6 mis, sef yr amserlen arferol ar gyfer CPR. Fodd bynnag, mae maint yr Adolygiad wedi ymestyn cryn dipyn ers hynny a'i gylch gorchwyl yn ehangach a mwy trylwyr. Yn sicr, nid yw'n CPR arferol ac mae'r cylch gorchwyl yn gosod disgwyliad ar yr ymchwilwyr i ystyried digwyddiadau yn ôl hyd at 2017 (dwy flynedd cyn yr arestio fyddai'n arferol). Mae hynny i'w groesawu ac yn naturiol mae'r amserlen ar gyfer cwblhau'r gwaith wedi gorfod cael ei hymestyn hefyd. Bellach, disgwylir casgliadau cychwynol yn y Gwanwyn 2025, gydag adroddiad terfynol oddeutu yr haf.

Fel Cyngor ystyriwyd mai'r CPR yn y lle cyntaf oedd yn y sefyllfa orau i ystyried yr holl ffeithiau a dod i gasgliadau ystyrion. O'r herwydd, nid oeddem am gynnal adolygiad neu ymchwiliad ein hunain na fyddai'n cael ei weld cystal â CPR, neu yn taflu unrhyw gysgod ar ein hymddiriedaeth ym mhroses statudol ac annibynnol y CPR. O ganlyniad, ni fu i'r Cyngor gynnal adolygiadau ffurfiol neu ein ymchwiliadau ein hunain rhwng Mehefin a Hydref. Wedi dweud hynny, fel yr amlinellir yn y Cynllun Ymateb hwn, ni wnaeth hyn ein hatal rhag cyflawni sawl cam i sicrhau ein bod yn ymateb yn briodol i'r sefyllfa.

Yn dilyn trafodaethau gyda Cadeirydd y CPR yn yr hydref, daethpwyd i'r casgliad ei bod yn briodol erbyn hynny i'r Cyngor symud yn gynt gyda rhai agweddau o'n hymateb yn hytrach nag aros tan gasgliadau yr CPR i wneud unrhyw ymchwiliadau ein hunain, am nifer o resymau gan gynnwys:

- y newid yn amserlen y CPR er mwyn ehangu sgôp y gwaith,
- mae'r gwaith sylweddol o gasglu a chyflwyno tystiolaeth y Cyngor i ymchwilwyr yr Adolygiad bellach wedi ei orffen,
- gwybodaeth newydd oedd yn dod i'r amlwg wrth i amser fynd rhagddo nad oeddem yn ymwybodol ohono ar y cychwyn,
- y sylw sylweddol gan y cyfryngau torfol, ar y gwefannau cymdeithasol a'r diddordeb cyhoeddus yn yr achos wedi arwain at ganfyddiadau na wyddom os ydynt yn gywir a'i peidio.

Rydym yn pwysleisio ein bod yn parhau yn gwbl hyderus a llwyr gefnogol i waith y CPR ac yn cael budd mawr o gymorth ac arweiniad y Cadeirydd. Mae cynnwys y Cynllun Ymateb hwn wedi ei wirio gyda chadeirydd y CPR ac mae'n fodlon na fydd yn tramgwyddo eu gwaith hwy; yn wir, mae o'r farn y bydd sawl darn o waith o gymorth i'r CPR.

Mae'r Cynllun Ymateb hwn yn esbonio beth fyddwn yn ei wneud er mwyn ceisio cyflawni ein amcanion yng nghyswllt hyn oll.

## 2. Datganiad o safbwynt y Cyngor

---

Cyn nodi ein amcanion, mae'n bwysig fod y Cyngor yn datgan ei safbwynt yn gwbl glir.

Mae gweithredoedd y troseddwr wedi cael effaith ddofn ac ysgytwol ar y dioddefwyr a goroeswyr, eu teuluoedd, yr ysgol, y gymuned, staff ac Aelodau'r Cyngor a'r sir gyfan.

Hanfod Cynllun Ymateb fel hwn yw ei fod yn ffurfiol ei natur, gan ei fod yn cyfeirio at nifer o faterion trefniadaethol. Ond, ni allwn am eiliad anghofio am y rhai pwysicaf yng nghanol hyn, sef y merched a ddylai fod wedi bod yn ddiogel yn eu hysgol. Holl bwrpas y Cynllun Ymateb hwn a phob cam sy'n cael eu cymryd gennym yw gwneud popeth posib i sicrhau na fydd neb yn dioddef yn yr un modd fyth eto, a dyna ddylai fod ar frig ein hystyriaethau pob amser.

Fel corff cyhoeddus cyfrifol mae'r Cyngor yn datgan a chydabod fod y troseddau a gyflawnwyd yn atgas ac yn hunllefus i'r holl ddioddefwyr a goroeswyr. Rydym yn dymuno ymddiheuro i bob dioddefwr ac yn dymuno rhoi gwarant y byddwn yn rhoi o'n gorau i ganfod y ffeithiau i gyd ac yn cofleidio pob gwers sydd angen ei dysgu er mwyn gwella er lles cenedlaethau'r dyfodol.

Byddwn yn blaenoriaethu ein adnoddau i gefnogi pob ymchwiliad sydd eisoes ar y gweill gennym ni fel Cyngor a'r CPR statudol sydd hefyd wrthi'n cyflawni ei waith. Byddwn yn cydweithio gyda Chomisiynydd Plant Cymru ac rydym wedi ei gwahodd i gynnig mewnbwn a chyngor ar ein holl weithredu.

Yn ogystal â'r CPR, mae'r Cyngor hefyd yn galw ar Lywodraeth Cymru i gynnal Ymchwiliad Cyhoeddus i'r holl amgylchiadau ynghlwm â'r troseddu difrifol hwn. Llywodraeth Cymru sydd â'r grym statudol i sefydlu Ymchwiliadau Cyhoeddus ac felly rydym felly yn galw arnynt i ddod i benderfyniad amserol ar hyn.

Ein dyhead yw troi pob carreg, bod yn gwbl agored a thryloyw. Fel arall, bydd yn amhosib i ni gyflawni ein amcanion yn effeithiol.

### 3. Amcanion y Cynllun Ymateb hwn

---

Mae chwe prif amcan wedi eu hadnabod ar gyfer y Cynllun hwn. Mae'n bosib y bydd amcanion ychwanegol wrth i'r sefyllfa ddod yn fwy eglur wedi i adolygiadau ac ymchwiliadau gael eu cwblhau dros amser.

Rydym yn ymrwymo y byddwn yn:

1. **Cydnabod** yn agored a chyhoeddus na ddylai y fath droseddau fyth fod wedi digwydd ac na ddylai yr un plentyn oddef y fath brofiadau.
2. **Ymddiheuro** yn ddiidwyll i'r dioddefwyr a goroeswyr a'u teuluoedd am yr hyn y maent wedi gorfod ei ddioddef.
3. **Cefnogi** y dioddefwyr a goroeswyr, yr ysgol a'r gymuned ehangach i geisio adfer eu sefyllfa.
4. **Sefydlu** holl ffeithiau yr achos, yr hanes o amgylch y sefyllfa a'r cyd-destun ehangach.
5. **Dysgu** yr holl wersi a gaiff eu hadnabod fel rhan o gasgliadau ac argymhellion pob ymchwiliad.
6. **Gwella** drwy ymateb yn gyflawn a chyflym i bob casgliad ac argymhelliad gyda'r nod o roi hyder i'r cyhoedd ein bod yn gwneud popeth posib i sicrhau na fydd neb yn dioddef yn yr un modd fyth eto.

Wrth fynd ati i gyflawni'r uchod mae'n hanfodol ein bod yn ymagweddu'n agored a thryloyw bob amser. Yn hynny o beth mae'r Cynllun Cyfathrebu yn rhan 7 o'r Cynllun Ymateb hwn yn hanfodol bwysig er mwyn sicrhau ein bod yn rhannu gwybodaeth yn eglur, yn gyson ac yn amserol gyda'r holl rhanddeiliaid perthnasol.

#### 4. Sut ydym yn bwriadu mynd ati i gyflawni ein amcanion?

---

Er mwyn cyflawni ein hamcanion yn llawn, byddwn yn canolbwyntio ar bedair prif ffrwd waith fel y dangosir isod. Dim ond drwy weithredu yn drwyadl, cyflawn ac amserol i gyflawni holl amcanion y Cynllun Ymateb hwn y gallwn fod yn dawel ein meddyliau ein bod wedi gwneud popeth posib i sicrhau adferiad.

<b>Ffrwd waith A</b>	Cefnogi'r dioddefwyr a goroeswyr	Gwneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi'r dioddefwyr a goroeswyr. Sefydlu perthynas â ofalgar gyda'r dioddefwyr a goroeswyr a sicrhau fod y Cyngor a'r dioddefwyr a goroeswyr "ar yr un ochr"
<b>Ffrwd waith B</b>	Sicrhau fod gennym y trefniadau diogelu gorau posib heddiw fel bod gan y cyhoedd ymddiriedaeth a hyder ynddynt.	Sicrhau fod ein trefniadau diogelu yn gadarn ac o'r safon gorau posib
<b>Ffrwd waith C</b>	Ymchwilio i'r hyn sydd wedi digwydd, dysgu a gwella	Gwneud popeth posib i sicrhau ein bod yn llawn ddeall popeth sydd wedi digwydd ac wedi adnabod unrhyw wendidau. Cofleidio a gweithredu argymhellion er mwyn dysgu a gwella.
<b>Ffrwd waith Ch</b>	Cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars	Sicrhau fod y safonau addysg presennol yn parhau i gael eu cynnal, fod staff yn hyderus a bod arweinyddiaeth Chorff Llywodraethu yr ysgol yn sefydlog ac effeithiol.

Nes ymlaen yn y Cynllun hwn byddwn yn esbonio'r drefn llywodraethiant ar gyfer monitro ein cynnydd a sicrhau ein bod yn gweithredu'n amserol. Rhaid cydnabod yn glir ac agored fod gennym daith hir a heriol o'n blaen i gyrraedd y sefyllfa lle byddwn yn fodlon ein bod wedi gweithredu yn gyflawn a phriodol.





## 5. Ffrydiau gwaith y Cynllun

---

### **Ffrwd waith A – Cefnogi'r dioddefwyr a goroeswyr**

#### **Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yn hyn?**

##### **A1 - Cefnogaeth uniongyrchol**

Yn dilyn y datgeliad cyntaf ar y 6ed o Fedi 2023, rhoddwyd cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr y troseddwr er mwyn cyfarch eu hanghenion uniongyrchol a rhoi gobaith iddynt ar gyfer y camau nesa. Darparwyd mynediad cyflym at swyddogion cymorth a chwmselwyr arbenigol, gyda Swyddogion Cyswllt Dioddefwyr a goroeswyr (Victim Liaison Officers) yr Heddlu yn arwain o'r diwrnod cyntaf.

Mae swyddogion cyswllt dioddefwyr a goroeswyr yr Heddlu bellach yn eistedd ar yr Adolygiad Ymarfer Plant, (CPR) gan sicrhau bod lleisiau'r dioddefwyr a goroeswyr yn rhan greiddiol o unrhyw drafodaeth.

Mae'r gefnogaeth yn barhaus gyda'r gwaith hwn yn cael ei fonitro'n gyson gan grŵp partneriaeth rhanbarthol sy'n rhedeg Cynllun Cyswllt â Dioddefwyr Cymru lle mae'r Cyngor yn chwarae rhan allweddol. Mae'r drefn yn un genedlaethol gydnabyddedig a hynod drwyadl.

Yn naturiol, mae'r gefnogaeth yma'n digwydd yn dawel yn y cefndir ac wedi ei deilwra yn benodol ar gyfer anghenion cefnogaeth y dioddefwyr a goroeswyr unigol.

##### **A2 – Cefnogaeth ehangach yn yr ysgol**

Ehangwyd gwasanaethau cwnsela yn yr ysgol trwy gydweithio â sefydliadau fel Canolfan Gymorth Trais a Cham-drin Rhywiol(RASASC) Gogledd Cymru, gan sicrhau cefnogaeth arbenigol i ddioddefwyr a goroeswyr a disgyblion eraill a allai fod wedi'u heffeithio. Cynhelir adolygiadau rheolaidd i sicrhau bod y cymorth yn parhau'n addas ac yn effeithiol. Yn ffodus, bu i Ysgol Friars gydweithio â chwmni lleol i greu canolfan llesiant ar y safle yn 2023, ynghyd â staff cymwys, sydd wedi bod o fendith fel gofod pwrpasol ar gyfer adferiad a chefnogaeth emosiynol.

Byddwn yn parhau i adolygu'r cymorth yn rheolaidd ac mae'r gefnogaeth ar gael i ddioddefwyr a goroeswyr, disgyblion a staff.

#### **Beth arall sydd angen ei gyflawni er mwyn cwrdd â'n hamcanion?**

##### **A3 – Cydnabod ac Ymddiheuro**

Rydym eisoes wedi cydnabod ac ymddiheuro'n gyhoeddus am yr hyn mae'r genethod a merched ifanc wedi ei ddioddef ac mae rhan 2 o'r Cynllun hwn yn ail-ddatgan hynny'n ffurfiol.

Fodd bynnag, datganiad cyhoeddus yn unig ydi hynny, a chyfrifoldeb a dymuniad y Cyngor yw cynnig ymddiheuriad personol i bob un o'r dioddefwyr a goroeswyr. Gyda chymorth y Cynllun Cyswllt

Dioddefwyr a chadeirydd y CPR, rydym wedi cychwyn ar y daith i sefydlu sut i gynnig yr ymddiheuriad personol hwnnw.

Mae angen cadw mewn cof fod pob un o'r dioddefwyr a goroeswyr wedi dioddef a'n dymuniad wrth gydnabod ac ymddiheuro yw cynnig peth cymorth tuag at eu sefyllfa. Mae'n hanfodol fod y gwaith yma yn cael ei arwain gan y dioddefwyr a goroeswyr. Rydym yn parhau i dderbyn cyngor ac arweiniad eraill sy'n fwy profiadol yn y maes hwn wrth fynd ati i wneud hyn gan fod yn llwyr wylidwrus nad ydym yn gwneud unrhyw beth na fyddai'n cael ei groesawu gan y genethod a merched ifanc.

#### A4 – Cynllun Cefnogaeth personol

Fel rhan o'n cefnogaeth barhaus i'r dioddefwyr a goroeswyr, byddwn yn cynnal trafodaeth gyda hwy i adnabod pa gefnogaeth bellach allwn ei gynnig iddynt o hyn allan. Mae gofynion pob plentyn a pherson ifanc sydd wedi dioddef trawma am fod yn wahanol ac mae angen i ni fod yn hyblyg a theilwra unrhyw gefnogaeth i gyd fynd a'u anghenion. Byddwn yn agored i ddarparu pob cefnogaeth priodol iddynt i wynebu cyfnod nesa eu bywydau.

#### A5 – Ymdrin â cheisiadau am iawndal

Mae materion iawndal dyledus yn gymhleth ac yn faterion y bydd eraill yn penderfynu arnynt yn unol â deddfwriaeth a chanllawiau ar gyfer achosion o'r fath. Er na allwn drafod achosion o'r fath mewn Cynllun fel hwn, gwyddom y gall materion fel hyn fynd ymlaen am gyfnodau maith. Rydym yn awyddus i osgoi hynny, gan na fydd o gymorth i lesiant y dioddefwyr a goroeswyr. Byddwn felly yn gwneud popeth posib i sicrhau fod achosion dyledus yn cael eu datrys yn amserol.

## Ffrwd waith B – Sicrhau fod gennym y trefniadau diogelu gorau posib heddiw fel bod gan y cyhoedd ymddiriedaeth a hyder ynddynt.

### Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yn hyn?

#### B1 – Trefniadau Diogelu Corfforaethol

Adolygwyd y Polisi Diogelu yn ystod ail hanner 2023, cafodd ei fabwysiadu gan y Cabinet yn Chwefror 2024 a chyflwynwyd y fersiwn newydd i'r Cyngor Llawn ym mis Mawrth 2024. [Polisi Diogelu](#)

Canolbwyntia gweithdrefnau Diogelu Corfforaethol Cyngor Gwynedd ar sicrhau diogelwch a lles plant ac oedolion sydd mewn perygl o gael eu cam-drin neu eu hesgeuluso. Mae cyfrifoldeb ar holl weithwyr, aelodau etholedig, a phartneriaid y Cyngor i greu amgylchedd lle mae diogelu'n cael ei flaenoriaethu a lle mae cam-drin yn llai tebygol o ddigwydd.

Mae holl adrannau'r Cyngor yn cael y dasg o weithredu mesurau diogelu fel rhan o'u gweithrediadau dydd i ddydd, tra mae gan y Gwasanaethau Cymdeithasol rôl arweiniol a phenodol wrth fynd i'r afael ag achosion lle mae unigolion mewn perygl eisoes. Ar lefel gorfforaethol, mae'r Cyngor yn sicrhau bod staff ac Aelodau wedi'u hyfforddi'n drylwyr, yn darparu llwybrau clir ar gyfer adrodd am bryderon, ac yn defnyddio'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) i sicrhau arferion recriwtio mwy diogel.

Cydlunir ymdrechion diogelu corfforaethol trwy'r Panel Strategol Diogelu a'r Grŵp Diogelu Gweithredol, sy'n goruchwylio ac yn monitro perfformiad, polisiau, a chydymffurfiaeth adrannol. Cyfrifoldeb y Panel yw adolygu a diweddarau'r Polisi Diogelu yn rheolaidd er mwyn sicrhau ei fod yn parhau'n effeithiol ac yn ymatebol i unrhyw newidiadau deddfwriaethol neu weithdrefnol, gan atgyfnerthu ymrwymiad y Cyngor i ddiogelu'r rhai sy'n agored i niwed yn y gymuned.

#### B2 – Trefniadau Diogelu Ysgolion

Ers arestio y troseddwr, mae Polisi Diogelu Ysgolion a phhecyn hyfforddiant ar gyfer ysgolion wedi eu diweddarau.

Ers Ebrill 2023 mae Swyddog Arweiniol Diogelu yr Adan Addysg wedi cynnal ymweliadau Monitro Trefniadau Diogelu mewn 91 o'r 94 o ysgolion yng Ngwynedd, gyda'r gweddill wedi eu rhaglennu.

Mae'r ymweliadau yma yn cynnwys:

- Gwirio polisiau Diogelu
- Gwirio dyddiadau a lefelau hyfforddiant
- Gwirio trefniadau ymarferol Diogelu
- Holi'r Person Dynodedig Diogelu, aelodau o staff a disgyblion am lefel hyder a gwybodaeth yn ymwneud â diogelu
- Gwirio cynnwys Awdit Blynyddol Trefniadau Diogelu'r ysgol
- Cynnig cefnogaeth / arweiniad cyffredinol.

Mae gan pob ysgol yng Ngwynedd Berson Diogelu Dynodedig (Designated Safeguarding Person neu DSP), sy'n chwarae rhan ganolog mewn sicrhau diogelu ac amddiffyn plant effeithiol. Uwch aelod o

staff yw'r person dynodedig a ganddo ef / hi mae'r awdurdod ac arbenigedd mewn materion diogelu a'r cyfrifoldeb dros gydlynu polisiau a gweithdrefnau amddiffyn plant yr ysgol.

Gweithreda'r unigolyn yma fel y prif bwynt cyswllt ar gyfer yr holl bryderon diogelu, gan ddarparu cyngor, arweiniad a chefnogaeth i staff. Tasg y person dynodedig yw cadw cofnodion diogel o bryderon diogelu, sicrhau cyfeiriadau amserol i awdurdodau priodol a hyfforddi staff yr ysgol gan sicrhau bod pawb yn deall eu cyfrifoldebau diogelu. Mae eu rôl yn ganolog i feithrin amgylchedd diogel a chefnogol i bob disgybl.

Mae'r person dynodedig yn gweithio'n agos gyda Swyddog Arweiniol Diogelu yr Adan Addysg, sy'n darparu cyngor arbenigol, cefnogaeth, a throsolwg i sicrhau gweithrediad effeithiol polisiau diogelu ac amddiffyn plant ar draws holl ysgolion y sir.

Mae pob ysgol yn derbyn polisi enghreifftiol gan yr Awdurdod Addysg ac anogir pob ysgol i wneud man addasiadau (e.e. addasu enw'r ysgol, a pherson dynodedig diogelu i'w berthnasu i'r ysgol) a mabwysiadu y polisi hwn, sydd wedi ei lunio yn unol â gofynion chanllawiau a safonau chydabyddedig. Cyfrifoldeb y llywodraethwyr yw sicrhau bod polisiau diogelu effeithiol wedi eu mabwysiadu ac yn cael eu hadolygu o leiaf unwaith y flwyddyn a rhoddir cefnogaeth barhaus iddynt gyflawni hynny. Rhaid i lywodraethwyr weithio gydag arweinwyr yr ysgol i greu amgylchedd diogel, monitro cydymffurfiaeth â chyfreithiau diogelu, a mynd i'r afael ag unrhyw wendidau neu ddiffygion mewn arferion diogelu yn brydlon.

Mae'r Awdurdod Addysg yn cynnal arolygiad Diogelu ym mhob ysgol pob dwy flynedd ar hyn o bryd, sydd eisoes tu hwnt i ofynion cyfredol. Er nad oes unrhyw ofynion ffurfiol i ni fod yn cynnal rhaglen o'r fath, credwn ei bod yn hynod bwysig ac fe ymhelaethir ar ein bwriad i fynd hyd yn oed ymhellach yn y dyfodol yn B5 isod.

### **B3 – Archwiliad Estyn o Adran Addysg y Cyngor**

Bu i Estyn gynnal arolwg o Adran Addysg Gwynedd ym mis Mehefin 2023 ac yn ran o unrhyw arolygiad awdurdod addysg, mae'r arolygwyr yn dilyn y broses ganlynl:

*“Ym mhob arolygiad, rhaid i arolygwyr adrodd ar b'un a yw trefniadau diogelu'r awdurdod lleol neu ddarparwr arall gwasanaethau addysg yn bodloni'r gofynion ac nad ydynt yn peri pryder neu'n peidio â bodloni'r gofynion ac yn peri pryder difrifol.*

*“Bydd arolygwyr yn ystyried i ba raddau y ceir diwylliant o ddiogelu ar draws gwasanaethau addysg sy'n cefnogi lles yr holl ddysgwyr. Hefyd, bydd arolygwyr yn ystyried pa mor dda y mae'r awdurdod lleol neu ddarparwr arall gwasanaethau addysg yn hyrwyddo diwylliant o ddiogelu mewn ysgolion, UC Dau a darparwyr eraill sy'n cefnogi lles pob dysgwr.*

*“Bydd arolygwyr yn asesu cadernid gweithdrefnau ar gyfer gwirio addasrwydd staff a phobl eraill sydd mewn cysylltiad â phlant, gan gynnwys cynnal a chadw cofnod o'r holl staff sy'n gweithio gyda phlant a chanlyniadau gwiriadau recriwtio diogel. Bydd arolygwyr yn adolygu'r gweithdrefnau ar gyfer hyfforddi staff ac yn gwirio bod yr holl staff yn gwybod sut i ymateb i faterion amddiffyn plant.*

*“Mewn arolygiadau o awdurdodau lleol, bydd arolygwyr yn gwerthuso pa mor dda y mae'r awdurdod yn cyflawni ei gyfrifoldebau statudol o ran diogelu. Yn benodol, byddant yn gwerthuso p'un a oes gan yr awdurdod drefniadau diogelu effeithiol ar waith, gan gynnwys:*

- *cynllunio strategol ar gyfer, a goruchwyllo, diogelu mewn addysg, gan gynnwys adrodd yn rheolaidd i aelodau*
- *cymorth ac arweiniad priodol ar gyfer yr holl ddarparwyr gwasanaethau addysg yn ei ardal, gan gynnwys y blynyddoedd cynnar, chwarae a gwasanaethau cymorth ieuenctid*
- *mynd ar drywydd pryderon a nodwyd yn ystod arolygiadau o ddarparwyr y mae'n gyfrifol amdanynt*
- *arfer ddiogelu briodol yn ei wasanaethau addysg uniongyrchol, fel addysg heblaw yn yr ysgol, UCDAu a'r gwasanaeth ieuenctid*
- *bod trefniadau priodol ar waith i sicrhau bod yr holl waith partneriaeth sy'n cael ei wneud, ei gydlynu neu ei ariannu gan yr awdurdod lleol yn cadw at safonau diogelu uchel*
- *bod polisiau, gweithdrefnau a threfniadau adrodd priodol yn gysylltiedig ag ymyriadau corfforol a thynnu allan o wersi*
- *mynd ar drywydd pryderon a godwyd gan randdeiliaid, gan gynnwys rhieni a gofalwyr, staff a disgyblion darparwyr y mae'n gyfrifol amdanynt"*

Derbyniwyd eu casgliadau ar drefniadau diogelu yr Awdurdod:

*"Mae'r pennaeth addysg a'i uwch dim rheolaethol yn ymgymryd â'u rôl statudol i amddiffyn a diogelu plant yn rymus ac effeithiol ac mae arweinwyr perthnasol ar bob lefel yn deall eu rolau a'u cyfrifoldebau. Ceir trefn gadarn i gyfarfodydd a fforymau strategol a gweithredol sy'n ymwneud â materion diogelu. Mae cynrychiolaeth y gwasanaethau addysg yn y prosesau hyn ac fel rhan o'r Panel Rhiantu Corfforaethol yn gyson a dylanwadol. Mae arweinwyr ar bob lefel wedi datblygu cyd-ddealltwriaeth gyda swyddogion cyfatebol yn y gwasanaethau plant. O ganlyniad, maent yn cydweithio'n ddeallus a chynhyrchiol er budd plant yr awdurdod.*

*"Mae'r polisi diogelu corfforaethol yn briodol ac mae'r adran Gwasanaethau Addysg yn darparu polisi diogelu safonol buddiol ar gyfer ysgolion ynghyd a nifer fawr o bolisiau a chanllawiau perthnasol eraill. Rhoddir arweiniad clir a chefnogaeth werthfawr a buddiol i benaethiaid ac i bersonau dynodedig ysgolion gan swyddogion perthnasol megis y swyddog dynodedig ar gyfer diogelu mewn addysg. Mae trefniadau hyfforddiant i staff ysgolion ar bob lefel, gan gynnwys i lywodraethwyr, yn gadarn. Mae penaethiaid ysgolion yn croesawu datblygiadau diweddar lle mae'r swyddog dynodedig yn ymweld i wirio ansawdd a herio trefniadau diogelu eu hysgolion. Mae hyn wedi cael effaith gadarnhaol ar gryfhau y diwylliant o ddiogelu ar draws ysgolion Gwynedd.*

*"Mae ansawdd gweithredu Rhan 5 o Weithdrefnau Diogelu Cymru, pan mae honiadau yn erbyn staff proffesiynol, yn hynod gadarn ac yn drylwyr iawn. Mae'r gefnogaeth a'r her a roddir i ysgolion gan adrannau eraill o'r awdurdod ar faterion diogelu a iechyd a diogelwch yn werthfawr ac effeithiol. Mae hyn yn cynnwys arweiniad clir gan yr adrannau eiddo a phersonél ar faterion penodol ac asesiadau risg. Fodd bynnag nid yw'r awdurdod wedi ystyried risg yn ddigon gofalus ar gyfer yr hybiau cynhwysiad. Mae trefniadau recriwtio diogel yn gadarn a chyson."*

Yn ychwanegol i hynny, yn dilyn arestio y troseddwr, mae cyswllt rheolaidd wedi bod gyda'r corff rheoleiddio a chynhaliwyd cyfarfod gyda hwy ym mis Rhagfyr 2023. Yn dilyn y cyfarfod, derbyniwyd y sylwadau canlynol gan yr arolygwr:

*"Gwerthfawrogwn y manylder y bu i chwi drafod gyda ni, gan gynnwys y camau a gymerwyd i sicrhau lles a diogelwch disgyblion a staff a threfniadau arweinyddiaeth a llywodraethu dros dro. Mae'n amlwg eich bod wedi ymateb yn ddiymdroi i'r mater dyrys*

*yma. Gwyddwn bod eich ymateb yn cynnwys camau brys dros y tymor byr, camau cynhwysfawr dros y tymor canolig a champau mwy strategol gyda'r bwriad o gynnig sefydlogrwydd tymor hir."*

#### **B4 – Adolygiadau Estyn mewn Ysgolion penodol**

Yn unol â'r trefniadau Arolygu Cenedlaethol gan Estyn, mae pob ysgol yn derbyn archwiliad llawn ar raglen gylchol oddeutu 5 mlynedd. Dros gyfnod COVID-19 bu'n rhaid atal y drefn hon ar draws y wlad. Ers ail gychwyn y drefn, mae 36 o Ysgolion Gwynedd wedi derbyn Archwiliad llawn sy'n cynnwys rhan sy'n edrych ar y trefniadau Diogelu gan ddilyn proses gyffelyb i'r un a amlinellir uchod.

Bu i bob un o'r ysgolion hyn gyrraedd y safonau trefniadau diogelu disgwylidig.

#### **Beth arall sydd angen ei gyflawni er mwyn cwrdd â'n amcanion?**

##### **B5 – Trefniadau Diogelu Ysgolion**

Mae ein hadnodd staffio presennol yn caniatáu i ni gynnal Ymweliadau Monitro Trefniadau Diogelu gan y Swyddog Diogelu Arweiniol ym phob ysgol unigol bob yn ail flwyddyn. Nid ydym yn ymwybodol o Awdurdodau eraill sy'n gwneud hyn yn y modd yma, ond rydym yn credu fod yr ymweliadau hyn yn werthfawr, ac yn cynnig cefnogaeth i ysgolion unigol sicrhau fod eu trefniadau diogelu yn ddigonol ac i gynnig cefnogaeth gyffredinol iddynt yn y maes hanfodol hwn.

Credwn felly y byddai'n ychwanegu mwy o werth petai modd cynyddu amllder yr ymweliadau hyn a'u bod yn digwydd pob blwyddyn ym mhob ysgol. Byddwn felly yn buddsoddi i gynyddu'r adnodd staffio sydd gennym yn yr Adran Addysg er mwyn gallu cyflawni hyn a chryfhau ein strwythur cefnogol i ysgolion.

##### **B6 – Ymchwiliad Craffu i Drefniadau Diogelu Mewn Ysgolion**

Mae gan ein trefniadau Craffu rôl hanfodol i'w chware fel rhan o drefniadau llywodraethiant ffurfiol y Cyngor ac o ystyried dirifoldeb y sefyllfa sy'n ein hwynebu mae'n gwbl briodol i ni fod yn gwneud gwaith craffu yn y maes hwn.

Ychwanegwyd yr eitem 'Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion' fel eitem ychwanegol i raglen waith blynyddol y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar ôl y gweithdy blynyddol ar gais yr aelodau craffu a cafodd y mater ei graffu yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 18 Gorffennaf 2024. Yn dilyn hynny trafodwyd y posibilrwydd o gynnal Grŵp Tasg a Gorffen neu Ymchwiliad Craffu i'r maes. Daethpwyd i'r casgliad y dylid cynnal trafodaeth bellach ar 5 Medi 2024 lle mynegwyd dymuniad gan yr aelodau oedd yn bresennol i fod yn gwirio a chadarnhau fod trefniadau diogelu mor dynn a phosib o fewn ein ysgolion.

Bydd y briff ar gyfer yr Ymchwiliad Craffu yn cael ei ystyried gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Chwefror 2025, a bydd yn ymddangos fel Atodiad A o'r Cynllun Ymateb hwn pan fydd wedi ei gadarnhau.

Y prif gwestiwn i'w ystyried fydd - 'A yw trefniadau diogelu yn ysgolion y sir yn briodol ac yn cael eu gweithredu'n gyson?'

## B7 – Mewnbyn gan y Comisiynydd Plant

Yn dilyn trafodaethau rhwng y Comisiynydd Plant, swyddogion ac Aelodau Cabinet yng Ngorffennaf 2024 ac yn Nhachwedd 2024, ac yna cyfarfod pellach rhwng y Prif Weithredwr a'r Comisiynydd ar y 9fed o Ragfyr, gwahoddiwyd y Comisiynydd i roi mewnbyn i'n Cynllun Ymateb ac i fod yn rhan o'r drefn i fonitro ein cynnydd ar y gwahanol ffrydiau gwaith.

Mae'r drafodaeth honno'n parhau ac yn drafodaeth gadarnhaol.

Rydym wedi datgan ein hawydd i gydweithio'n agored a chadarnhaol gyda'r Comisiynydd a'i swyddogion ac yn rydym yn gwerthfawrogi'r cyfleon i gael trafodaethau adeiladol gyda nhw a derbyn eu mewnbyn arbenigol a phrofiadol mewn meysydd fel hyn. Yn dilyn ein trafodaethau mwyaf diweddar, mae'r Comisiynydd yn bwriadu trafod y sefyllfa ymhellach gyda asiantaethau eraill perthnasol ym mis Ionawr gan gynnwys Estyn, Arolygaeth Safonau Gofal Cymru, y Cyngor Gweithlu Addysg a Llywodraeth Cymru. Edrychwn ymlaen i drafodaethau cadarnhaol pellach gyda'r Comisiynydd yn dilyn hyn.

## Ffrwd waith C – Ymchwilio i'r hyn sydd wedi digwydd, dysgu a gwella

### Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yn hyn?

#### C1 – Sefydlu Adolygiad Ymarfer Plant (CPR)

Fel nodwyd yn rhan gyntaf y Cynllun hwn, mae Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru wedi sefydlu Adolygiad Ymarfer Plant (CPR) yn syth wedi dyfarniad y llys a bu i'r Cyngor ddatgan eu cefnogaeth lwyr i'r Adolygiad ac ymrwymo i wneud popeth posib i'r gefnogi yn ogystal a gweithredu'r holl argymhellion yn syth.

Mae Cadeirydd y CPR, Jan Pickles, yn unigolyn profiadol tu hwnt sydd wedi bod yn arwain adolygiadau proffil uchel o'r natur hwn ac yn arbenigo ar faterion diogelu plant ers blyneddau maith. Mae yn weithiwr cymdeithasol cofrestredig gyda phrofiad helaeth gyda'r Gwasanaeth Prawf, yr Heddlu a'r NSPCC. Mae hi'n gyn-Swyddog Diogelu Dynodedig yng Nghyngor San Steffan ac yn gyn Gomisiynydd yr Heddlu cynorthwyol yn Ne Cymru. Bu'n aelod o Fwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol Cymru am 6 mlynedd, hyd at Mai 2022.

Ymysg ei gwaith diweddar, mae Jan Pickles wedi arwain a chymryd rhan mewn sawl ymchwiliad uchel ei broffil, gan gynnwys cadeirio CPR i achos trist Logan Mwangi ym Mhen-y-bont ar Ogwr. Hi yw awdur yr adolygiad i achosion hanesyddol o gam-drin plant yng Ngholeg Winchester a bu iddi gadeirio adolygiad mewn Ysgol flaenllaw yn Llundain a gweithio fel rhan o'r adolygiad i achosion hanesyddol (o'r 1970au) o gam-drin plant yn rhywiol yng nghlwb pêl-droed Chelsea. Mae hefyd newydd gwblhau adolygiad annibynnol o achosion hanesyddol o gamdriniaeth plant ym mynachdy Ynys Bŷr.

Mae'r Cadeirydd yn cael ei chefnogi gan ddau ymchwilydd annibynnol sy'n brofiadol mewn gwaith o'r natur hwn. Mae'r gwaith o gasglu tystiolaeth yn dilyn proses strwythuredig gyda'r cam cychwynnol yn canolbwyntio ar gyfarfod y dioddefwyr a goroeswyr a threulio amser yn yr Ysgol. Mae'r Ymchwilydd hefyd yn parhau i gyfarfod gyda gweithwyr proffesiynol perthnasol ac aelodau o'r cyhoedd sydd â gwybodaeth y teimlant y bydd yn cefnogi'r broses adolygu. Mae'r Panel Adolygu wedi canolbwyntio ar faterion allweddol megis ymddygiad y troseddwr ac ymddygiad proffesiynol. Mae trefniadau llywodraethu a rheoli datgeliadau hefyd dan ystyriaeth yn yr adolygiad.

Mae'r asiantaethau canlynol yn rhan o'r Adolygiad

- Cyngor Gwynedd
- Cyngor Ynys Môn
- Cyngor Conwy
- Heddlu Gogledd Cymru
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Gwasanaeth Prawf Gogledd Cymru
- Bwrdd Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru

Mae'r holl dystiolaeth sydd ym mherchnogaeth pob asiantaeth wedi ei gasglu ynghyd a'i gyflwyno i'r Ymchwilydd ac maent yn y broses o greu un linell amser fanwl o'r holl ddigwyddiadau perthnasol. Mewn ymateb i'r sefyllfa a oedd yn datblygu bu i ni ddefnyddio ymgynghorydd allanol i adnabod achosion plant a staff a oedd yn gysylltiedig â Ysgol Friars a llunio cronoleg cychwynnol gyda'r bwriad i adnabod unrhyw fater a oedd angen sylw brys. Mae'r wybodaeth yma wedi ei gyflwyno yn ei gyfanrwydd i'r CPR.



Mae'r Panel Adolygiad Ymarfer Plant yn parhau i adolygu'r Cylch Gorchwyl, er mwyn adlewyrchu unrhyw bryderon newydd y mae'r adolygiad wedi eu canfod. Unwaith y bydd y cylch gorchwyl wedi sefydlogi a'i sefydlu'n derfynol rydym yn deall fod bwriad i'w wneud yn gyhoeddus. Rydym wedi galw ar y Bwrdd Diogelu Rhanbarthol i wneud hyn cyn gynted ag y bo modd. Bwriedir gosod y Cylch Gorchwyl yn ymddangos fel Atodiad B i'r Cynllun Ymateb hwn.

Mae Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru yn darparu diweddariadau rheolaidd i Uned Diogelu ac Eiriolaeth Llywodraeth Cymru ynglŷn â chynnydd yr adolygiad, er ar hyn o bryd nid oes disgwyl i adroddiad yr adolygiad gael ei gwblhau nes ddiwedd y gwanwyn 2025.

Mae'r Cyngor hefyd yn cyfarfod Cadeirydd y Panel yn rheolaidd i dderbyn diweddariadau ar y broses ganddi ac mae rhannu gwybodaeth y ddwy ffordd yn digwydd yn rheolaidd ac effeithiol.

### **C2 – Ymchwiliad i ddigwyddiadau yn 2019 sydd wedi bod yn destun sylw gan y wasg**

Yn ystod yr achos llys bu cyfeiriad at ddigwyddiadau penodol yn 2019. Mae'r digwyddiadau hyn wedi cael cryn sylw yn y wasg hefyd. Fel sydd eisoes wedi ei nodi, mae amserlen a chylch gorchwyl y CPR wedi ymestyn cryn dipyn ers i Jan Pickles ddod i gyfarfod gyda Aelodau'r Cyngor cyn yr haf. Yn sgil hynny, ac yn wyneb diddordeb cyhoeddus yn y materion penodol hyn, rydym fel Cyngor wedi comisiynu Ymchwiliad Annibynnol i'r materion penodol hyn er mwyn gallu dod i gasgliadau yn gynt nag amserlen y CPR.

Mae'r gwaith hwn eisoes ar y gweill ac mae'n cael ei gyflawni gan Genevieve Woods, sy'n fargyfreithiwr yn Raymond Buildings, Llundain. Mae hi'n arbenigo mewn ymchwiliadau o'r fath ac wedi cydweithio gyda Jan Pickles yn y gorffennol ar faterion fel hyn. Mae ganddi arbenigedd a phrofiad helaeth o weithio ar faterion diogelu yn ogystal â gweithredu ymchwiliadau annibynnol. .

Mae wedi ei chomisiynu i gynnal ymchwiliad cwbl annibynnol ac nid i gynrychioli i Cyngor.

Bwriad yr Ymchwiliad Annibynnol yw sefydlu holl gamau ffeithiol y digwyddiadau dan sylw, ystyried eu harwyddocâd a pherthnasedd, penderfynu a ddilynwyd gweithdrefnau cydnabyddedig, a weithredwyd yn briodol o dan yr amgylchiadau, a oes camau pellach i'r Cyngor eu hystyried ac a oes gwersi i'w dysgu.

Disgwylir i'r gwaith hwn gael ei gwblhau erbyn Ionawr/Chwefror a bydd casgliadau'r ymchwiliad hwn yn cael eu darparu i'r CPR yn ogystal ag adrodd yn ôl i ni fel Cyngor.

### **C3 - Adolygiad o'r ymateb i adroddiad gan Banel Cwynion Annibynnol yn 2019**

Yn 2019 cynhaliwyd Panel Cwynion Annibynnol yn unol â'r drefn o gwynion mewn ysgolion, i ystyried cwynion yn erbyn y Corff Llywodraethol Ysgol Friars. Bu i'r Panel wneud nifer o argymhellion ac mae'n aneglur os y bu i'r argymhellion hynny gael eu gweithredu'n gyflawn ai peidio.

Mewn ymateb, mae'r Cyngor am gynnal Ymchwiliad Annibynnol i'r modd yr ymatebwyd i'r argymhellion yn Adroddiad y Panel Cwynion Annibynnol. Prif ddiben y comisiwn hwn yw asesu a ymatebodd yr Ysgol, y Corff Llywodraethu a'r Cyngor yn ddigonol ac yn briodol i ganfyddiadau Adroddiad y Panel Cwynion.

Disgwylir i'r gwaith hwn gael ei gwblhau erbyn diwedd Chwefror/Mawrth a bydd casgliadau'r ymchwiliad hwn yn cael ei ddarparu i'r CPR yn ogystal ac adrodd yn ôl i ni fel Cyngor ac i'r Corff Llywodraethol.

#### **C4 – Ymchwiliad i drefniadau ymdrin â cheisiadau dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth**

Yn sgil y nifer eithriadol o geisiadau rhyddid gwybodaeth yr ydym wedi eu derbyn yn sgil yr achos eithriadol yma (yn bennaf gan y wasg) ni lwyddwyd i ateb popeth o fewn y terfynau amser arferol. Roedd angen ystyried y ceisiadau yma i gyd yn unol â'r Deddf Rhyddid Gwybodaeth. Golygai hyn adolygu y wybodaeth ac ystyried os oedd angen gweithredu eithriadau i sicrhau e.e nad oedd data personol unigolion neu faterion amddiffyn plant yn cael ei ryddhau yn amhriodol. Bu i ni ateb pob cais ac un ai ryddhau'r wybodaeth, os oedd yn briodol gwneud hynny, neu weithredu eithriad statudol priodol.

Er mwyn rhoi sicrwydd ein bod wedi gweithredu'n briodol rydym wedi gofyn i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) os oes modd iddynt gynnal archwiliad gwirfoddol i drefniadau'r Cyngor mewn perthynas ag ymateb i geisiadau am wybodaeth i'r Cyngor yng nghyd-destun Deddf Rhyddid Gwybodaeth (2000) cyn gynted a phosib. Bydd hynny'n cynnwys cydymffurfiaeth gyda'r disgwyliad i ymateb o fewn y terfynau amser perthnasol a'r defnydd o eithriadau a ganiateir o dan y Ddeddf.

Ceir gwybodaeth bellach am archwiliad o'r natur hwn ar wefan yr ICO - [Audits | ICO](#)

Mae amserlen y gwaith hwn yn ddibynnol ar yr ICO ac rydym yn trafod yr amserlen gyda hwy ar hyn o bryd.

#### **Beth arall sydd angen ei gyflawni er mwyn cwrdd â'n amcanion?**

#### **C5 - Ymateb i gasgliadau'r Ymchwiliadau presennol**

Mae'r Ymchwiliadau ac Adolygiadau uchod i gyd ar y gweill, rhai bron a dod i derfyn ac eraill megis cychwyn ar y gwaith. Rydym wedi ceisio nodi amserlen debygol ar gyfer cyflawni pob darn gwaith unigol a byddwn yn gwneud popeth posib i gadw at yr amserlen honno. Mae sawl darn gwaith yn ddibynnol ar lwyth gwaith yr Ymchwilywyr Annibynnol ac hefyd ar fewnbwn gan rai fydd â gwybodaeth a thystiolaeth i'w gyfrannu a gall hynny ddylanwadu ar ein gallu i gyflawni popeth ar amser.

Yn y man byddwn yn derbyn casgliadau yr ymchwiliadau uchod a byddwn angen gweithredu ar yr amrywiol gasgliadau ac argymhellion. Bydd yr hyn fydd yn ddisgwyliedig ohonom yn ddibynnol ar y casgliadau a'r argymhellion hynny ac felly byddwn angen adolygu y rhan yma o'r Cynllun Ymateb hwn yn dilyn derbyn yr adroddiadau dan sylw.

Gwyddom fod Adolygiad CPR yn hynod drwyadl ac y bydd yn siŵr o nodi canfyddiadau ac argymhellion y bydd angen i ni weithredu arnynt. Mae posibilrwydd y bydd rhai o'r argymhellion yn gofyn i ni sefydlu ymchwiliadau eraill ein hunain hefyd a bryd hynny bydd angen diwygio'r rhan yma o'r Cynllun Ymateb hwn.

Rydym wedi datgan yn glir o'r cychwyn y byddwn yn cofleidio'r holl argymhellion o bob ymchwiliad ac yn eu gweithredu'n llawn ac yn ddi-oed, ac mae'n briodol i ni ail ddatgan hynny yma.

## Ffrwd waith Ch – Cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars

### **Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yn hyn?**

#### Ch1 - Cynllun Cefnogi'r Ysgol

Yn dilyn arestio y troseddwr ar y 6ed o Fedi rhoddwyd cefnogaeth sydyn ac ymatebol i'r ysgol, ac fe fabwysiadwyd Cynllun Cefnogi Ysgol oedd yn cynnwys arweiniad allanol beirniadol. O fis Hydref 2023 tan Mawrth 2024, penodwyd Sarah Sutton fel ffrind beirniadol i'r Pennaeth mewn Gofal, tra penodwyd Margaret Davies er mwyn cefnogi'r Dirprwy Bennaeth Lles. Mae Margaret Davies yn parhau i weithio gyda'r ysgol.

Er mwyn cefnogi'r ysgol a lles y staff drwy'r cyfnod heriol hwn, mae Arweinydd Tîm Ymgynghorwyr Adnoddau Dynol a Phennaeth Cynorthwyl yr Adran Addysg sydd â chyfrifoldeb am gefnogi'r sector uwchradd, yn darparu goruchwyliaeth a chefnogaeth weithredol.

Yn ogystal, mae athro sydd phrofiad sylweddol yn maes cynhwysiad a oedd dan yn ddiweddar iawn yn gweithio mewn Ysgol Uwchradd arall o fewn y Sir yn cynnig cymorth pellach rhwng tri a phedwar diwrnod yr wythnos.

Ers Medi 2023 mae'r Adran Addysg wedi darparu cymorth ac adnodd diwro i'r Ysgol, sy'n cynnwys cyfraniad ac arbenigedd holl staff yr Adran Addysg, gan sicrhau sefydlogrwydd a chefnogaeth cyson ar gyfer adferiad Ysgol Friars. Rhoddwyd cefnogaeth i adolygu eu polisiau diogelu ac mae polisiau newydd wedi eu mabwysiadu gan yr ysgol.

Mae swyddogion o'r Adran Addysg wedi bod yn cyfarfod cynrychiolwyr yr Undebau yn rheolaidd hefyd, gan gymryd y cyfle i wrando ar bryderon a cheisio rhannu gwybodaeth amserol gyda hwy. Rhaid cydnabod fod y cyfnod diweddar wedi bod yn eithriadol o heriol i staff yr ysgol ac mae ein diolch yn fawr iddynt am allu cynnal safon addysg a gofal disgyblion yng nghanol hyn oll.

#### Ch2 - Diwygio'r Corff Llywodraethol

Yn dilyn dedfrydu y troseddwr yn mis Mai 2024, bu i'r Cyngor adolygu aelodaeth yr Awdurdod ar y Corff Llywodraethol gan gynnwys penodi pedwar Aelod ar ran yr Awdurdod.

Yn ogystal, bu i aelodau eraill ymadael a bellach mae 14 allan o 19 aelod o'r Corff Llywodraethu yn newydd i'w rôl, gyda Chadeirydd newydd wedi ei benodi.

Mae cefnogaeth barhaus yn cael ei roi gan Swyddogion yn yr Adran Addysg er mwyn hyfforddi a chynnig cefnogaeth ymarferol i lywodraethwyr newydd yr Ysgol.

Yr Awdurdod sydd yn darparu cefnogaeth clericio i'r Corff Llywodraethol bellach.

#### Ch3 - Newidiadau i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth

Mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yr Ysgol wedi gweld newidiadau sylweddol ers i'r troseddwr gael ei arestio. Yn ogystal â charchariad y troseddwr, mae aelod arall o'r tîm wedi ymddeol ar ddiwedd tymor y Nadolig 2023 ac mae'r Pennaeth mewn Gofal hefyd wedi datgan ei fwriad i adael yr Ysgol, Pasg 2025.

Mae cyfrifoldebau y Swyddog Dynodedig Diogelu a oedd yn rhan o'r Uwch Dîm Arwain hefyd wedi ei drosglwyddo i aelod gwahanol o staff.

Yn y cyfamser mae'r Ysgol wedi derbyn goruchwyliaeth gan Margaret Davies, sy'n bennaeth profiadol mewn ysgol mewn sir arall.

#### **Ch4 - Penodiad Pennaeth Dros Dro**

Ar ôl heriau recriwtio sylweddol, mae Lynne Hardcastle wedi'i phenodi'n Bennaeth dros dro i ddarparu arweinyddiaeth yn y cyfnod rhwng Tachwedd a diwedd Rhagfyr 2024, yn y lle cyntaf.

Penodwyd Margaret Davies yn Bennaeth i'r ysgol am 4 tymor o Pasg 2025 tan Awst 2026. Bydd y cyfnod estynedig yn y rôl yn cyfle i sefydlogi'r ysgol ac adolygu y trefniadau gweithredu yn drwyadl. Bydd hefyd yn rhoi cyfle i gefnogi staff am gyfnod estynedig ac yn rhoi ffydd i'r rhieni fod yr ysgol o dan arweinyddiaeth newydd profiadol sydd â chefnidir cryf hefyd yn y maes diogelu.

#### **Beth arall sydd angen ei gyflawni er mwyn cwrdd â'n amcanion?**

#### **Ch5 – Penodi Pennaeth Parhaol newydd**

Hyd yma nid yw'r Llywodraethwyr wedi gallu Penodi Pennaeth Parhaol newydd i'r Ysgol a dyma pam fod trefniadau dros dro wedi eu gweithredu. Bydd penodiad Margaret Davies hyd diwedd Tymor yr Haf 2026 yn rhoi cyfle i'r ysgol sefydlogi a chychwyn ar bennod newydd.

Cyn diwedd y cyfnod hwnnw bydd yr ysgol yn cychwyn ar broses recriwtio ar gyfer penodi Pennaeth parhaol newydd

#### **Ch6 – Comisiwn i edrych ar drefniadau gweithredol yn yr ysgol**

Wrth i'r Corff Llywodraethu newydd sefydlu eu hunain, ac wrth i bennaeth dros dro gael cyfle i adolygu hol drefniadau'r ysgol, byddwn fel Cyngor yn eu cefnogi i gynnal darn o waith i gymharu trefniadau gweithredu Ysgol Friars gyda'r trefniadau gweithredol yng ngweddill ysgolion y sir gan geisio adnabod gwahaniaethau er mwyn ystyried os oes newidiadau gweithredol sydd angen eu cyflawni.

Bwriedir i'r gwaith hwn gael ei gyflawni ar y cyd rhwng y Corff Llywodraethol newydd a'r Adran Addysg gan adrodd yn ôl yn ystod 2025 a cyn cychwyn proses recriwtio pennaeth newydd.

#### **Ch7 – Cefnogi Llywodraethwyr Ysgolion Gwynedd**

Mae'r rhan hwn yn berthnasol i'n holl ysgolion ac nid i Ysgol Friars yn benodol.

Mae'r gyfundrefn Addysg sy'n bodoli ar hyn o bryd yn rhoi'r cyfrifoldeb ar Gyrrff Llywodraethol (fel endid ar wahân i Adrannau Addysg Llywodraeth leol) i fod yn gyfrifol am bob ysgol unigol. Mae'r Cyrff hyn yn gyfuniad o Lywodraethwyr sy'n cynrychioli rhanddeiliaid amrywiol mewn ysgolion ac maent yn swyddogaethau gwirfoddol.

Er mwyn cefnogi Llywodraethwyr i gyflawni eu rôl mae trefniadau mewn lle i ddarparu hyfforddiant a chefnogaeth. Mae'r trefniadau hyn yn aml yn deillio ganllawiau cenedlaethol a'r hyfforddiant wedi bod yn cael ei ddarparu ar sail rhanbarthol.

Mae'r gyfundrefn genedlaethol yn rhoi baich a chyfrifoldebau sylweddol ar y Cyrff Llywodraethol ac yn aml iawn mae cyflawni'r rôl yn hynod heriol, yn arbennig ar sail wirfoddol am ychydig oriau yma ac acw. Mae amrediad eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau yn eang a heriol gan gynnwys materion cyllid, staffio, adeiladau, safon addysg ayb. Mae Llywodraethwyr hefyd yn wynebu, ac yn cofleidio, yr her o hyrwyddo disgyblion i fod yn ddinasyddion cyflawn a iach, hyrwyddo priodoldeb a thegwch tuag at bawb, gan cynnwys cyflwyno'r Cwricwlwm Addysg Cydberthnasedd a Rhyw newydd yn llwyddiannus.

Credwn fod angen trafodaeth genedlaethol ar addasrwydd y gyfundrefn bresennol a'r baich sy'n cael ei osod ar ysgwyddau Llywodraethwyr, a byddwn yn gofyn i'r Llywodraeth ystyried hynny.

Yn y cyfamser mae angen i ni sicrhau ein bod yn cynnig yr hyfforddiant a chefnogaeth gorau posib i lywodraethwyr ein holl ysgolion i gyflawni eu dyletswyddau heriol ac eang, ac felly byddwn yn adolygu ein trefniadau presennol er mwyn ceisio sicrhau fod y gwirfoddolwyr hyn yn teimlo'n hyderus i gyflawni eu rôl ac yn derbyn y gefnogaeth briodol.

## 6. Perchnogaeth a threfniadau llywodraethu'r Cynllun

---

Cabinet y Cyngor sydd yn comisiynu'r Cynllun Ymateb hwn.

Argymhellir sefydlu Bwrdd Rhaglen penodol i gydlynu a sicrhau cynnydd priodol ac amserol, ac y dylai'r Bwrdd Rhaglen wahodd mewnbwn gan gyrff allanol perthnasol megis Estyn, Llywodraeth Cymru, Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru a'r Comisiynydd Plant. Argymhellir penodi Cadeirydd neu Gyfaill Beirniadol Annibynnol o du allan i'r Cyngor ar y Bwrdd Rhaglen, sydd â'r cefndir a phrofiad perthnasol i alluogi herio'r cyflawni a'r gweithredu.

Bydd y Bwrdd Rhaglen yn adrodd i Gabinet yn rheolaidd ac i'w gadarnhau yn y Cylch Gorchwyl y cyfeirir ato uchod.

Bydd rôl i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi hefyd i graffu'r cynnydd a'r cyflawni (yn ogystal â chyflawni'r Ymchwiliad Craffu a nodir yn rhan B5).

Bydd angen adolygu cynnwys y Cynllun hwn yn rheolaidd ac wrth i'r sefyllfa ddatblygu, ac yn benodol er mwyn ymateb i ran C6 or Cynllun. Mae hwn yn gynllun byw, ac mae'n anorfod y bydd yn newid wrth i ni symud o'r cam ymchwilio a dysgu i'r cyfnod adfer.

Mae'n anorfod y bydd cynnydd yn anodd i'w fesur gan y bydd nifer o faterion yn agored i farn bersonol. Un ffon fesur fydd cyflawni yr holl gamau unigol sydd wedi eu hadnabod yn Ffrydiau Gwaith A i Ch. Fodd bynnag, mae angen cydnabod y bydd cyflawni hyn oll yn broses hirdymor a byddwn yn ymrwymo i wneud hynny, doed a ddêl.

## 7. Cynllun cyfathrebu

---

Mae cyfathrebu negeseuon clir, agored ac amserol wedi bod yn anodd iawn hyd yma. Mae'r sefyllfa wedi newid yn rheolaidd wrth i wybodaeth newydd ddod i'r amlwg ac wrth i'r materion hynny gael eu trafod yn gyhoeddus neu yn y wasg. Yn aml mae'r materion hyn yn rhai sydd ynghlwm i achosion unigol plant a/neu oedolion ac mae'r wybodaeth felly yn aml yn bersonol a chyfrinachol.

Mae cyfyngiadau ar ein gallu i gyfathrebu yn rhagweithiol wedi bod yn rhwystredig ac yn ddi-os wedi cyfrannu at greu canfyddiadau cyhoeddus negyddol . Wrth i ni symud i gyfnod newydd o ymchwilio a derbyn casgliadau, mae angen i ni sicrhau ein bod yn cynllunio'n rhagweithiol i gyfathrebu negeseuon pwysig gyda gwahanol gynulleidfaoedd a rhanddeiliaid, tra'n cydnabod bod y rhai sy'n cael eu niweidio gan y troseddwr yn grŵp arbennig y byddwn yn rhoi adborth iddo mewn ffordd o'u dewis a bydd hyn yn cael ei adlewyrchu yn y cynllun cyfathrebu.

I'r perwyl hwn mae Cynllun Cyfathrebu i'w weld yn Atodiad C. Bydd hwn yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd.